»Mera än ett halft sekel har förflutit sedan Daguerre's uppfinning af franska regeringen skänktes åt all världen. Och hvilka omhvälfningar ha ej sedan denna tid ägt rum på fotografiens område! Nya principer, nya arbetsmetoder och som följd däraf ständigt nya apparater och hjälpmedel. [...] Af huru stort intresse skulle det icke vara att i en ordnad samling återfinna prof på dessa gamla apparater, daguerreotypikameran med sin röklåda och sina silfverplåtar, de första objektiven o. s. v. eller dessa gamla bilder i olika utförande, som blifva alltmera sällsynta.«

Redaktör Albin Roosvall i Fotografisk Tidskrift. År 1897 / N:o 145

FÖRETAL

Ett föremål, en historia

Det har alltid varit tekniken som bestämt vad som kan fotograferas, hur, av vem och till vilken kostnad. Samtidigt har det varit kraften hos de människor som med sina visioner utmanat tekniken och fört den framåt. Människor som vidgat perspektivet för vad fotografi är och kan vara. Mötet med dessa människor och deras berättelser, i dåtid och nutid, ger en komplex och intressant bild av fotografin bortom motiven.

Den här boken tar också upp den del av fotografins historia som ligger utanför rampljuset men som varit betydelsefull för en rad vetenskapliga områden, exempelvis astronomi, antropologi, arkeologi, biologi och medicin.

Tekniska museets fotohistoriska samlingar spänner över 175 år, alltifrån den svenska versionen av Daguerres manual från 1839 till senare tiders digitala teknik. Ända sedan museets start 1936 har fotografi varit ett av de större ämnesområdena. Här finns föremål, fotografier och dokument från 1840-talet till i dag, det vill säga hela den fotografiska historien.

Samlingarna speglar utvecklingen från det exklusiva till något för alla, från det offentliga till det privata, det analoga till det digitala. Här finns också berättelser i gränslandet mellan stillbild, rörlig bild, ljud och andra medieformer.

UNDER ÅRTIONDEN har Tekniska museet tagit emot både större och mindre donationer. En av de främsta bidragsgivarna var Helmer Bäckström (1891–1964), professor i fotografi på Kungl. Tekniska Högskolan och en ledande person inom svensk fotohistoria. Redan före andra världskriget gjorde han en större donation som följdes upp med ytterligare bidrag från hans privata samling liksom utrustning från högskolans fotografiska institution.

Helmer Bäckströms donationer och övriga insatser lade grunden till museets samlingar av fotoutrustning. En annan del av hans omfattande samling utgör, tillsammans med Helmut Gernsheims så kallade dubblettsamling, också stommen i Moderna museets nuvarande fotografiska samling. Även där var Helmer Bäckström initiativtagare och drivande

kraft medan det mer tekniska och föremålsrika arvet efter honom förvaltas av Tekniska museet.

EN SENARE DONATION utgjordes av kvarlåtenskap efter John Hertzberg (1871–1935), föregångare inom svensk fotografi och pionjär inom färgfotografi. Det var också Hertzberg som lyckades framkalla de bilder som togs under Andrées polarexpedition 1897 efter att negativen hade legat infrusna på Vitön i 33 år.

I samlingarna återfinns även bilder av fotoamatören och professorn vid Karolinska institutet, Carl Curman (1833–1913), som redan på 1860-talet inrättade en ateljé för medicinsk fotografi. En annan donation härstammar från kronprinsessan – sedermera drottningen – Victoria (1862–1930) som var en pionjär inom svensk amatörfotografi.

Museets samlingar har stor bredd. Det rör sig inte bara om en traditionell kamerasamling utan här ingår också kringutrustning, exempel på olika fototekniker, undervisningsmaterial, kataloger och arkivhandlingar. Den utgörs även av en stor samling fotografier som bland annat visar en tidigare ofta undanskymd grupp fotografer, kvinnorna.

UNDER ÅRTIONDEN ANSÅGS Tekniska museet vara landets fotomuseum och det var hit många donatorer vände sig. Samlingen växer ännu och utökades 2012 med en större mängd teknisk apparatur donerade av fotograf Lennart Nilsson, den utrustning som hjälpte oss att i bild bättre förstå människans inre.

Med boken *Att se världen* vill museet vidga perspektivet på vad fotografi är och kan vara samt ge en populär framställning av fotokonstens tekniska utveckling och användning inom en rad ämnesområden.

Peter Skogh
Museidirektör
Tekniska museet

CAMERA OBSCURA

Camera obscura, det mörka rummet, var sedan länge ett känt fenomen. Genom ett litet hål i väggen släpptes ljuset in i en mörklagd kammare och på den motsatta väggen uppstod en bild av sceneriet utanför. Med hjälp av en lins gick det att modifiera bildens skärpa och storlek.

Samma sak kunde göras i ett mörklagt tält eller i ljustäta lådor av större eller mindre format. Under århundraden använde konstnärer camera obscura som stöd i sitt konstnärskap. Den gjorde det möjligt för dem att fritt röra sig i naturen, ställa upp sitt rithjälpmedel och på en matt skiva se den önskade vyn, ett gott underlag för att få rätt perspektiv och notera alla detaljer.

Beroende på användning varierade apparaterna i storlek. I sen tid talades det om så kallade ritkameror som blev utgångspunkt för den första generationen kameror. Det här odaterade exemplaret har ett bildfält på 70x90 millimeter och ett svarvat objektivlock.

Apparaten köptes på 1920-talet av Helmer Bäckström, med tiden professor vid Kungl. Tekniska Högskolan och ledande fotohistoriker, i Segerborgs optiska magasin i Stockholm och donerades till Tekniska museet på 1930-talet. Foto: Emma Fredriksson/TM